

otázku, bylo-li při hlavním přeličení tvrzeno, že tu byl stav, který by trestnost vylučoval nebo rušil. Tvrzením pak nelze rozuměti toliko tvrzení přímé, výslovné, stačí s hlediska toho, byl-li dotyčný stav pozitivními výsledky trestního řízení alespoň napověděn. Tomu však v tomto případě nepochybně tak bylo. Obžalovaný hájil se již v přípravném řízení, jak sama obžaloba na to poukazuje, chorobným stavem duševním, nastalým po těžké chřipce, již v roce 1918 prodělal, následkem něhož prý bývá občas zapomenutý, točívá se mu hlava, neví co dělá, a že zejména také dne 30. a 31. května 1924 měl silnější bolení hlavy a nemohl jíti do práce. Toto hájení zavdalo soudu podnět, by nařídil dle Šu 134 tr. ř. zkoumání duševního stavu obžalovaného znalci, kteréžto vyznělo ovšem v posudek záporný. Při hlavním přeličení udal obžalovaný po přečtení obžaloby jak v příčině vraždy, tak i v příčině krádeže, že se již nepamatuje, jak to tehdy bylo, na čemž trval i po přečtení svého konstitutu z přípravného vyšetřování, poukazuje na svůj chorobný stav následkem vytrpěné chřipky. Vzhledem k tomuto hájení se obžalovaného, jímž zřejmě naznačen býti měl stav střídavého pomnutí mysli v době spáchání činu, opakoval obhájce svůj návrh, již před přeličením písemně učiněný, na výslech lékaře, jenž obžalovaného tehdy ošetřoval, i jiných svědků o duševním stavu obžalovaného vůbec, jak se prý následkem vytrpěné nemoci vyvinul, a navrhl dále též dodatkovou otázku ve směru Šu 2 b) tr. zák. Návrhům soud porotní nevyhověl, poukazuje na přesný záporný posudek soudních znalců. Než odůvodnění to nemůže ve směru odepření otázky dodatkové naprosto obstáti. Otázku, zda byl tu stav, obžalovaným tvrzený, nerozhodují znalci, nýbrž porotci, kteří ve směru tom nejsou posudkem znalců vázání. Nesejde též na tom, zda je tvrzení obžalovaného více méně pravděpodobným, což právě teprv odpovědí porotců na danou otázku má býti zjištěno, nýbrž jen na tom, byl-li obžalovaným samým nebo jinými výsledky průvodního řízení stav, který by zákonné podstatě stavu trestnost vylučujícího nebo rušícího odpovídal, ve smyslu shora naznačeném tvrzen, t. j. prostě napověděn. Proto stalo se v tomto případě usnesení soudu, jímž jen vzhledem k zápornému výsledku posudku znalců, přes zmíněné tvrzení obžalovaného položení dodatkové otázky odepřel, proti předpisu Šu 319 tr. ř., a již toto porušení zákona činí odsuzující rozsudek zmatečným, aniž bylo třeba, zkoumati zmateční stížnost i ještě v ostatních směrech, jí uplatňovaných. Za předpokladů Šu 5 novely k tr. ř. z roku 1877/1878 bylo rozsudek za souhlasu generální prokuratury zrušiti již v sezení neveřejném jako zmatečný a vrátiti věc soudu prvé stolice, by ji znovu projednal a rozhodl v nejbližším zasedání porotním.

Čís. 1819.

Ochrana republiky (zákon ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.).

Pokud sdělování skutečností, k nimž má dojíti teprve v budoucnosti (provokování zániku republiky) jest trestáno dle Šu 18 zákona.

Pojem právních statků, jím chráněných.

Obecný mír jest ohrožen nejen možností skutečné poruchy stavu míru, nýbrž i možností otřesení stavu důvěry.

Pojmy: »znepokojí«, »poškozuje«, »způsobuje zdražování (vybírání)«.

(Rozh. ze dne 4. prosince 1924, Zm I 384/24.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku zemského trestního soudu v Praze ze dne 12. dubna 1924, jímž byl stěžovatel uznán vinným přechinem §u 18 čís. 2 zákona ze dne 19. března 1923, čís. 50 Sb. z. a n., mimo jiné z těchto

důvodů:

Zmateční stížnost uplatňuje číselně důvody zmatečnosti čís. 4, 5, 9 a), 10 §u 281 tr. ř. Všeobecným úvahám, které předeseílá vlastním svým vývodům a jimiž snaží se doličiti jednak zbytečnost a nevhodnost, jednak vnitřní vadnost a pochybenost zákona na ochranu republiky vůbec, odnímá půdy již prostá skutečnost, že zákon, přišed k místu ústavním způsobem a byv řádně vyhlášen, nabyt dnem 8. dubna 1923 účinnosti a stal se takto závazným. Zmateční stížnost namítá především, že pojem »zprávy« ve smyslu §u 18 zákona na ochranu republiky může se týkati jen skutečností, že jsou z něho tudíž vyloučeny jakékoli dohady a že zákon odstranil trestnost předpovědí. Zároveň spatřuje zmateční stížnost zmatek dle čís. 5 §u 281 tr. ř., patrně neúplnost rozsudku (nedostatek důvodů) v tom, že se rozsudek onou otázkou nezabývá. Jest sice pravda, že v rozhodovacích důvodech napadeného rozsudku nejsou uvedeny úvahy, jimiž nalézací soud dospěl k právnímu názoru, že pojem »zprávy« dle §u 18 zákona na ochranu republiky zahrnuje v sobě i pojem »předpovědi« a na jehož základě shledal tudíž i ve zjištěném výroku stěžovatelově (»že republika nebude dlouho trvat, asi tak dva tři roky, pak že budou (komunisté) všem stínat hlavy, třebas se schovali do sklepa«), který svým doslovem i vnitřním smyslem odpovídá arci pojmu předpovědi, »zpravu« ve smyslu §u 18 zákona na ochranu republiky. Než tu jde zřejmě o nedostatek úvah rázu ryze právního, který nečiní rozsudek zmatečným dle čís. 5 §u 281 tr. ř. Jeť tento důvod zmatečnosti ve směrech, které má patrně na zřeteli zmateční stížnost, dán pouze tehdy, je-li neúplným výrok soudu o rozhodných skutečnostech, nebo nejsou-li pro výrok ten uvedeny důvody.

Námítka jest však i právně bezpodstatná. Ony úvahy, v nichž zmateční stížnost proti pojmu »skutečnosti« staví »kritiky, úsudky, mínění a názory«, jsou vlastně bezpředmětnými vzhledem k vývodům, v nichž zmateční stížnost mluví v téže souvislosti o »dohadech« a dovozuje, že zákonem na ochranu republiky byla odstraněna trestnost nepravdivých předpovědí, neboť takto nepřímou sama připouští, že se výrok stěžovatelův (o nedlouhém trvání, brzkém zániku republiky, o stínání hlav, vztahuje na skutečnosti, ač ovšem takové, k nimž by dle výroku toho mělo dojíti teprve v budoucnosti. Zmateční stížnost je na omylu, domnívající se, že zákonem na ochranu republiky byla trestnost neprav-

divých předpovědí odstraněna. Zákon na ochranu republiky sám nepodává ovšem definice pojmu »zprávy« ve smyslu §u 18, nevyslovuje se zejména o otázce, je-li v pojmu tom zahrnuta také předpověď, a ani v ustanoveních jiných zákonů trestních není směrnic pro výklad tohoto zákonného pojmu. Než skutkové podstaty trestných činů dle §u 18 zákona na ochranu republiky, nadepsaného jako »šíření nepravdivých zpráv«, nastoupily na místo dřívějších skutkových podstat dle §u 308 a druhého odstavce §u 310 tr. zák., z nichž onen měl nadpis »rozšiřování nepravdivých, znepokojujících pověstí nebo předpovědí« a které §em 41 čís. 3. I. zákona na ochranu republiky byly zrušeny.

Zmateční stížnost spatřuje neprávem okolnost, nasvědčující správnosti jejího shora nastíněného názoru, v tom, že zákonodárce nezvolil pro trestní ustanovení §u 18 zákona na ochranu republiky ani pojmu §u 308 tr. zák. »pověst«, nýbrž pojem »zprávy«. Vždyť sama zdůrazňuje, že ani pověst není ničím jiným, než sdělováním skutečnosti, která obíhá a dozrává proto intensivnějšího rozšíření. Vymýtil-li tudíž zákonodárce sice z ustanovení §u 18 zákona na ochranu republiky pojem »předpovědi« §u 308 tr. zák., nepojal však do něho ani pojmu »pověsti« téhož §u, nenasvědčuje to nikterak jeho úmyslu, odstraniti trestnost předpovědí, jak tudíž mylně za to má zmateční stížnost, nýbrž dlužno jeho postup vykládati jedine jako výsledek snahy, aby v pojmu »zprávy«, jakožto pojmu širším, byly sloučeny, došly jím výrazu oba ony pojmy dřívějšího §u 308 tr. zák., tudíž vedle pověsti i předpověď. Správnosti tohoto výkladu nasvědčuje i úvaha, že stejně jako zprávy (pověsti) o skutečnostech minulých nebo přítomných také předpovědi onoho rázu, jaký vykazuje výrok stěžovatelův, jsou sdělováním skutečností, ač ovšem takových, k nimž dojíti má teprve v budoucnosti. Než ani tento jejich ráz neodnímá jim povahy »zprávy« ve smyslu §u 18 zákona na ochranu republiky, když jde zpravidla o sdělování takových skutečností, které svými kořeny tkví v přítomnosti, v událostech, zjevech a poměrech života současného. Že tomu tak bylo i v tomto případě, je zjevno ze souvislosti závažného výroku stěžovatelova s jeho ostatními tehdejšími projevy slovními i z podnětu, který dle rozsudkového zjištění onen jeho výrok bezprostředně vyvolal. Mimo to stává se šíření nepravdivých zpráv za ostatních zákonných předpokladů trestným dle jednoho nebo druhého z obou odstavců §u 18 zákona na ochranu republiky teprve svými tamtéž naznačenými škodlivými účinky. Tyto účinky mohou však a to měrou začasť ještě větší a povážlivější, než tomu bývá při zprávách, odnášejících se k minulosti nebo přítomnosti, přivoděny býti také sdělením, že ty které skutečnosti teprve nastanou, tudíž i předpovědi. Není konečně bez významu, že důvodová zpráva ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny o vládním návrhu zákona na ochranu republiky (tisk 4021), ač vychází zřejmě z předpokladu, že trestní ustanovení §u 18 zákona toho mají býti náhradou za předpis §u 308 tr. zák., nepraví ničeho, co by opravňovalo k domněnce, že zákonodárce zamýšlel vyloučiti předpovědi z trestnosti dle onoho ustanovení. Zmateční stížnost napadá dále rozsudkový výrok, dle něhož stěžovatel věděl, že sdělováním oné nepravdivé zprávy poškozují bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost a veřejný pořádek. Na odůvodněnou tohoto výroku

uvádí se v rozhodovacích důvodech napadeného rozsudku, že podobná nepravdivá zpráva může snadno mít za následek uvolnění pořádku se strany obyvatelstva republiky a ohrožení veřejné bezpečnosti, rovněž i bezpečnosti státní, čímž by státu mohla vzniknouti nenahraditelná škoda. Rozsudek zjišťuje výslovně, že stěžovatel věděl, že svým sdělením nepravdivé zprávy o budoucnosti Československé republiky poškozují bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost a veřejný pořádek. Zmateční stížnost spatřuje v právním hledisku, které došlo výrazu oním závěrem rozsudkovým a dle něhož stačí již možnost poškození bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti nebo veřejného pořádku, nepřipustný rozšiřující výklad zákona a dovozuje, že, není-li rozsudek s to zjistiti (skutečně) nastalé poškození bezpečnosti státu a t. d., nemohl si stěžovatel býti toho vědom. Zmateční stížnosti nelze přisvědčiti. § 18 sluší, pokud jde o to, zda se vyžaduje ohrožení či poškození právních statků v něm uvedených, vykládati ze zákona samého s přihlédnutím ke kvalitě právních statků, jimž se tu ochrana poskytuje, a s přihlédnutím k momentu, v němž se vyžaduje subjektivní vědomí pachatelovo o výsledku trestného činu. Rovněž tak přihlížeti třeba ke gramatikálnímu tvaru sloves, vyjadřujících tento výsledek.

1. Právními statky, jimž poskytuje § 18 ochranu, jsou: v čís. 1.: »klid obyvatelstva«. Jeho porušením je znepokojení, trestné ovšem toliko tehdy, bylo-li vážné. V čís. 2 jsou to »bezpečnost státu, veřejná bezpečnost, veřejný pořádek« a konečně »klid hospodářský«. Jejich porušením jsou »poškození veřejné bezpečnosti, bezpečnosti státu, veřejného pořádku, nebo poškození »hospodářského klidu«, jevíci se v zákoně výčetmo vypočtenými důsledky, t. j. zdražováním předmětů potřeby, hromadnými a překotnými koupěmi, hromadným a překotným vybíráním vkladů. Vesměs je patrné, že jde o ochranu statků ideálních, jevíci se v určitém stavu klidu, jež označuje hlava III. zákona »o b e c n ý m m í r e m«. Tento obecný mír jako právní statek společnosti může býti chápán ve smyslu objektivním, jako v ochraně právního řádu stělesněná státní moc (stav míru), nebo ve smyslu subjektivním, jako důvěra jedinců v tuto moc, tedy v nerušené trvání právního řádu (stav důvěry). Obecný mír v tomto subjektivním slova smyslu je pak poškozen nejen tím, když nastala skutečně porucha onoho stavu míru, nýbrž i tehdy, je-li otřesen stav důvěry (Liszt str. 559). O h r o ž e n í je pak obecný mír, když je dána možnost aneb aspoň blízká možnost takového porušení neb otřesení důvěry.

2. Druhým momentem, k němuž sluší přihlídnouti při výkladu skutkové podstaty, jest, že vyžaduje se vědomí pachatelovo v době sdělování nebo rozšiřování zprávy, že jí znepokojí . . . , poškozují . . . , způsobuje . . . Má-li toto zákonné ustanovení míti smysl (neboť by bylo nemožno, aby pachatel věděl, nikoliv pouze předvídal, že nastane v budoucnosti výsledek v zákoně uvedený, ježto jde tu o zjevy tak složité, že důkaz naprosté jistoty a vědomí toho, že výsledek určitě nastane, by byl nemožným), lze je vykládati toliko tak, že pachatel musí si býti vědom toho, že p o d l e p r ů m ě r n ý c h z k u š e n o s t í rozšiřování zprávy určitého druhu mívá v zápětí výsledek v zákoně uvedený. To znamená, že musí si býti vědom způsobivosti, že zpráva při pravidelném

běhu věcí vyvolá výsledek v zákoně uvedený a že způsobí konkrétní nebezpečí výsledku, neboli že ohrožuje.

Konečně třeba si všimnouti i gramaticálního způsobu užití sloves, vyjadřujících výsledek. V čís. 1 praví zákon »z n e p o k o j í«. To znamená, že pachatel v konkrétním případě věděl, že při pravidelném běhu věcí jeho zprávou bude znepokojeno obyvatelstvo. V čís. 2 praví zákon »poškozuje«, »způsobuje zdražování«, »vybírání«. Pachatel si musí býti vědom, že při pravidelném běhu věcí, při průměrné mentalitě těch, mezi nimiž zprávu šíří nebo jimž ji sděluje, poškozuje veřejnou bezpečnost nebo veřejný pořádek, t. j. šíření takové zprávy působí obyčejně k poruše onoho stavu důvěry nebo míru, o němž již dříve byla řeč, nebo způsobuje zdražování a t. d., t. j. působí k tomu, že pravidelné tvoření cen v důsledku jeho zprávy podle normálních zkušeností se stane abnormální, že pravidelná koupěchtivost obyvatelstva bývá zprávami tohoto druhu abnormálně zvyšována nebo snižována, že pravidelná důvěra v bezpečnost uložení vkladů bývá zprávami tohoto druhu abnormálně snižována. Nemusí si však býti vědom, že v konkrétním případě také jeho zpráva tento výsledek skutečně míti bude. Možno sice připustiti, že rozsudek zachází příliš daleko, vyslovuje, že stěžovatel svoji nepravdivou zprávou poškozoval i bezpečnost státu, jehož bezpečnost je však poškožována pouze tehdy, otřásá-li se jeho mezinárodním postavením, nebo je-li ohrožována jeho vnitřní pevnost a odolnost. Naproti tomu shledal nalézací soud jednak ve stěžovatelově výroku samotném, jednak ve skutečnosti zjištěné rozsudkem, že totiž výrok, pronesený v přítomnosti asi 20 osob, způsobil všeobecné pohoršení, právem oporu pro rozsudkový závěr, dle něhož výrokem tím poškožována byla veřejná bezpečnost a veřejný pořádek, a který opřen je o případnou úvahu, že podobná nepravdivá zpráva může míti snadno za následek uvolnění pořádku se strany obyvatelstva republiky. Slova, jimiž stěžovatel vedle zániku republiky předpovídal také události, spojené s hromadným vražděním, shledal nalézací soud právem způsobilými poškoditi nejen veřejný pořádek, totiž pořádek, vládnoucí ve vzájemných veřejných stycích občanstva, nýbrž i veřejnou bezpečnost jakožto souhrn opatření, zaručujících občanům ochranu jejich důležitých právních statků, zejména bezpečnosti těla, zdraví a majetku. Zjišťuje-li však rozsudek tuto pojmovou náležitost přečinu dle Šu 18 č. 2 zákona na ochranu republiky způsobem, po stránce skutkové a, jak právě dolíčeno, i ve směru právním bezvadným, pozbývá všeho podkladu i námitka, zbudovaná zmatečnými stížnostmi výhradně na výtce nedostatku zjištění, jakoby si stěžovatel oněch účinků své nepravdivé zprávy nebyl mohl býti vědom.

Další vývody zmatečnými stížnostmi, vrcholící ve větě, že obavy o budoucnost Československé republiky jsou zejména vzhledem na některé neblahé zjevy současné, zejména t. zv. korupční aféry dnes všeobecné, směřují proti rozsudkovému výroku, dle něhož stěžovatel neměl dostatečných důvodů pokládati nepravdivou zprávu, jím veřejně sdělovanou, za pravdivou. Zmatečnými stížnostmi nelze ani v tomto bodě přiznati oprávnění. Zjevy, na něž poukazuje stížnost, jsou neblahým dědictvím poválečným téměř všech států, dotčených světovou válkou. Pečuje-li

státní správa, jak tomu je nesporně v republice Československé, ve všech svých oborech, v nichž se jí k tomu naskýtá příležitost, o zdolání zlořádů a o odstranění jich příčin, nemá nikdo důvodu ani práva, prorokovati beztrestně její zánik a zkázu. Ve výroku stěžovatelovč pak neshledal nalézací soud právem projev pouhých obav o budoucnosti státu, kdyžtž stěžovatel v jeho rámci pronesl také ona slova o »stínání hlav«, předpovídající hromadné vraždění, k nimž ho ony domnělé obavy naprosto neopravňovaly a jichž obsah za pravdivý pokládati zejména do statečných důvodů míti nemohl.

Čís. 1820.

Ochrana republiky (zákon ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.).

»Oslavování« (§ 16 čís. 1 zákona) doprovodem s prapory a hudbou k odpykání trestu předváděných odsouzených pro zločin podle §u 83 (93) tr. zák.

Souběh zákona (§ 16 čís. 1) s trestním zákonem (§ 300).

Pro přitěžující okolnost, že čin byl spáchán »osobami spolčenými« (§ 28 zákona) stačí, že pachatelé byli v době spáchání trestného činu spolčení a že jednali v témže zlém úmyslu; nevyžaduje se, by se předem spolčili za účelem jeho spáchání.

(Rozh. ze dne 4. prosince 1924, Zm I 549/24.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost desíti obžalovaných do rozsudku krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. června 1924, pokud jím byli stěžovatelé uznáni vinnými přečinem podle §u 16 čís. 1 zákona ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n., vyhověl však v zasedání neveřejném odvolání státního zastupitelství z výroku, jímž obžalovanému Františku V-ovi podle §u 16 čís. 1 zákona na ochranu republiky za použití §u 266 tr. zák. uložen byl trest vězení 5ti dnů, a trest tomuto obžalovanému uložený zvýšil na 10 (deset) dní vězení. Ohledně ostatních obžalovaných odvolání zamítl, mimo jiné z těchto

důvodů:

Po věcné stránce (čís. 9 a) §u 281 tr. ř.) namítá zmateční stížnost: a) že není naplněna objektivní skutková podstata přečinu dle čís. 1 §u 16 zákona na ochranu republiky, dokud není zjištěno, že obžalovaní oslavovali, pokud se týče vychvalovali odsouzené a eskortované občany Machovské z a to, že se dopustili zločinu podle §u 83 (§u 93) tr. zák. na katolickém faráři Josefu S-ovi a jeho lidech domácích, b) že v pouhém zahrání náboženské písně nebo dokonce státní hymny, v pouhém nesení nebo přenesení praporu a standardy nelze ještě shledati oslavování zločinců. Účast obžalovaných při průvodu prý měla pouze za účel usnadniti a zpříjemniti odsouzeným cestu do vězení, projevit jim účast a přátelské city jako příslušníkům československé církve, za to, že pykali svým trestem za společný čin všech, nikoliv je oslavovati.